תשבו תשבו לגזרה שוה נאמר כאן תשבו ונאמר במלואים [1]תשבו מה להלן ימים ואפי' לילות אף כאן ימים ואפילו לילות: ערבה שבעה כיצד: ערבה בשביעי מ"ט דחיא שבת א"ר יוחנן [א]כדי לפרסמה שהיא מן התורה אי הכי לולב נמי לידחי כ"י לפרסמו שהוא מן התורה לולב גזרה משום דרבה אי הכי ערבה נמי נגזור ערבה שלוחי בית דין מייתי לה לולב לכל מסור אי הכי כל יומא נמי לידחי אתי לפקפוקי בלולב ולידחי ביום טוב ראשון לא מוכחא מלתא אמרי לולב הוא דקא דחי ולידחי בחד מהנך כיון דקא מפקת לה מראשון אוקמה אשביעי אי הכי האידנא נמי לידחי אנן לא ידעינן בקיבועא דירחא אינהו דידעי בקיבועא דירחא לידחי כי אתא בר הדיא אמר [ב]לא איקלע כי אתא רבין וכל נחותי אמרי איקלע ולא דחי ואלא קשיא אמר רב יוסף מאן לימא לן דערבה בנטילה דלמא בזקיפה איתיביה אביי לולב וערבה ששה ושבעה מאי לאו כלולב מה לולב בנטילה אף ערבה בנטילה מידי איריא הא כדאיתיה והא כדאיתיה איתיביה אביי [א]בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואותו היום שבע פעמים מאי לאו בערבה לא בלולב והא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה בערבה א"ל הוא אמר לך בערבה ואנא אמינא בלולב אתמר ר' אלעזר אומר בלולב רב שמואל [ב][בר נתן] אמר ר' חנינא בערבה וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה בערבה א"ל רבא לרב יצחק בריה דרבה בר בר חנה [ג]בר אוריא תא ואימא לך מלתא מעליתא דהוה אמר אבוך הא דתנן [ד]כל היום מקיפין את המזבח פעם אחת ואותו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים הכי אמר אבוך משמיה דר' אלעזר [ג]בלולב איתיביה [ה]לולב דוחה את השבת בתחלתו וערבה בסופו פעם אחת חל שביעי של ערבה להיות בשבת והביאו מרביות של ערבה מערב שבת והניחום בעזרה והכירו בהן בייתוסין ונטלום וכבשום תחת אבנים למחר הכירו בהן עמי הארץ ושמטום מתחת האבנים והביאום הכהנים וזקפום בצידי המזבח לפי שאין בייתוסין מודים שחיבוט ערבה דוחה את השבת [ד]אלמא בנטילה היא תיובתא ואלא נדחו כיון דאנן לא דחינן אינהו נמי לא דחו והא יום טוב הראשון דלדידן לא דחי ולדידהו דחי

אמרי

תשבו. יומם ולילה ולולב מלותו שעה אחת שלא נאמר בו אלא לקיחה: **מאי טעמא דוחה.** ולא גזור בה כי היכי דגזור בלולב דהא הכא נמי ליתא מן התורה בגבולין כשאר ימי החג לגבי לולב ואמאי לא גזור בה במקדש: **לפרסמה שהיא מן התורה.** לפי שאינה מפורשת מן התורה בהדיא שבקו לה רווחא למידחי שבת חד יומא כדי לפרסמה שמן התורה היא: **לולב נמי נידחו.** בשאר ימים במקדש כדי לפרסמו שהוא מן התורה כל שבעה דהא לא מפרשא בהדיא דליכא למיטעי ולמימר דהאי ושמחתם לפני ה' שבעת ימים[ו] לאו שמחת לולב קאמר: **שלוחי בית דין מייתי לה.** מע"ש ולמחרת אינה מצוה לכל אדם אלא כהנים המקיפין בה את המזבח: **אי הכי.** דליכא למיגזר בה מידי והוא כל שבעה במקדש מן התורה: **כל יומא נמי.** דאיקלע בשבת נידחי מאי שנא חד יומא ותו לא: **אתי לפקפוקי בלולב.** לזלזולי בלולב משום דלא דחי בלולב אלא בחד יומא והא דחי כל יומא אתי למימר לולב לאו מצוה חשובה היא: **ולידחי.** ערבה בי"ט ראשון כלולב: **לאו מוכחא מילתא.** דמשום ערבה הוא דמיפרסם שהיא מה"ת דאמרי משום דנתנה לדחות אגב לולב נדחית אף אגב ערבה ועיקר משום לולב הוא: **בחד מהנך.** באחד משאר הימים: **אוקמה אשביעי.** יום מסויים או ראשון או אחרון: **האידנא נמי.** לאחר חורבן דעבדינן ערבה חד יומא כדאמרינן לקמן (ד' מד.) מנהג נביאים היא בגבולין כיון דליכא למיחש מידי לידחי בשביעי ויטלוה ויחבטוה שלוחי בית דין לפרסמה שהיא במקדש מן התורה שהרי לא גזרו עליה בשביעי ולאחר חורבן מי גזר עליה: **לא ידעינן בקביעא דירחא.** ושמא אין שביעי שלנו שביעי: **לא איקלע.** הם מעברים את אלול או אחד מן החדשים כשרואין שיארע שביעי בשבת: **וכל נחותי.** כל הסיעה שירדו מא"י לבבל ושעלו מבבל לא"י וחזרו: **מאן לימא לן.** דערבה במקדש בנטילה דלידחי השתא ערבה איסורא מדרבנן זכר למקדש דנידחי שבת: **דלמא בזקיפה.** לא היו נוטלין אותה ביד אלא זוקפין אותן בצידי המזבח לחוד כדתנן במתני' והשתא ליכא מזבח היכא נזקפה: **ואותו היום.** בשביעי מדקתני פעם אחת ושבע פעמים ש"מ הקפה ברגל סביב המזבח הוא ובמה מקיפין לאו בערבה: **לא בלולב.** מקיפים לאחר שזקפו הערבה סביב המזבח: **בתחילתו.** בי"ט ראשון: **וערבה בסופו.** בשביעי: **מרביות.** נטיעות: **והכירו בהן בייתוסין.** הרגישו תלמידי בייתוס וצדוקים ואינם מודים בערבה שאינה מפורשת מן התורה: **וכבשום.** טמנום כמו בהדי כבשי דרחמנא למה לך במסכת ברכות (דף י.). וי"מ כמו יכבוש עונותינו (מיכה ז) יכסה כסית כל חטאתם סלה (תהלים פה): **מתחת האבנים.** ויודעים הם בחכמים שלא יטלטלו למחר האבנים: **עמי הארץ.** שלא היו בקיאים באיסור טלטול והם היתה ידם עם הפרושים: **והביאום הכהנים וזקפום כו'.** אבל ישראל לא היה נכנס בין האולם ולמזבח. ומדקתני מיבוט ערבה מכלל דביד נוטלין אותה ומנענעים ומקיפין בה הכהנים את המזבח ברגליהם ואחר כך זוקפין אותה: **ואלא לידחי.** כיון דבנטילה הוה יש לעשות לו זכר למקדש ולידחי שביעי דילה שבת: **כיון דאנן.** בגולה לא דחינן משום דלא קים לן בקביעא דירחא[ז]:

לדידהו

תשבו תשבו לגזרה שוה. לא לגמרי יליף ממלואים דהתם אי אפשר לישן בעזרה כמו באהל שהיה במקום עזרה דגמירי (סוטה ד' מא:) אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד ואילו כאן אסור לישן חוץ לסוכה: **שלוחי** בית דין מייתי לה. מע"ש ולמחרת אינה מצוה לכל אדם אלא הכהנים מקיפין בה את המזבח כדפי' בקונטרס דישראל אין יכולין להקיף כדתנן פ"ק דכלים (מ"ח) דאין ישראל נכנס בין האולם ולמזבח ולכך הוצרך בקונטרס לטעם זה שהכהנים מקיפין ואין ישראל שכן מוכח הלשון דקאמר לולב לכל מסור ועוד הבאת שלוחי ב"ד מה יש לו להועיל ועוד דא"כ ליתקן נמי בלולב שיביאום שלוחי ב"ד ולידחו אלא ודאי הדבר תלוי בזה שהכהנים זריזין הן ולא אתו לידי חילול שבת אבל לולב דלכל מסור כיון דלא דמי ישראל לכהנים נמי לא דמי ומיהו קשה דפריך האידנא נמי לידחי והאידנא ערבה לכל מסורה ובקונטרס דחק לפרש לידחי ויטלוה ויחבטוה שלוחי ב"ד: **לא** איקלע. שהיו מעברין אלול או אחד מן החדשים כשהיו רואים שאירע בשבת שביעי של ערבה והכי אמר בירושלמי ר' סימון מפקד לאלין דמחשבין הבון דעתכון דלא אתי תקעתא בשבתא ודלא אתא ערבתא בשבתא ואי דחיקתון עבדון תקעתא ולא תעבדון ערבתא משמע דחייש טפי יום ערבה מתקיעת שופר ולולב וגם עכשיו אנו מחשבין דלא מיקלע יום ערבה בשבת ואשופר ואלולב לא חיישינן אע"פ שיום ראשון דאורייתא ותימה דאיום ערבה שהוא זכר למקדש בעלמא חיישינן ואהני דאורייתא לא חיישינן וי"ל דאין הכי נמי דהני דכתיבי בהדיא לא אתי לפקפוקי בהו בשאר שנים אבל ערבה דרבנן אתי לפקפוקי בה ועוד דמספק עבדינן תרי יומי וכי מיקלע יום ראשון בשבת אין שופר בטל לגמרי דתוקעין בשני אע"ג דכי באו עדים קודם המנחה לא עבדי בא"י אלא חד יומא מ"מ בחוצה לארץ עבדינן תרי יומי אבל שביעי של ערבה דליתא אלא חד יומא דלא אפשר למיעבד שמיני על הספק לפי שהוא י"ט אם היה בטל לגמרי משתכח תורת ערבה:

והביאו מרביות של ערבה מע"ש. כאן לא היו מתנין כל מי שיגיע בערבה של חבירו הרי הוא במתנה כדתנן גבי לולב למ"ד בפירקין דלעיל (דף לד.) ערבה הלכה למשה מסיני לא גמרי משלכם ולאבא שאול נמי דדרש מדכתיב ערבי אחת ללולב ואחת למקדש אלמא בעי משלכם גבי מקדש כמו לולב מ"מ גבי לולב שכל אחד מביא לולבו להר הבית והחזנים מקבלין מידם היו צריכין להתנות אבל ערבה שלוחי ב"ד מייתו לה ואין אחד מהן זוכה בה עד למחרת בשבת ועוד דהכהנים מקיפין את המזבח ולא היו כל כך מרובים ועוד דזריזין הן:

אמרי

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה כא:
ט ב טוש"ע א"ח סי' תרסד סעיף א:
י ג מיי' שם הלכה כג:
יא ד מיי' שם הל' כב:

◆

רבינו חננאל

בסוכה כתיב בסוכות תשבו שבעת ימים, ובמלואים כתיב ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים, מה להלן במלואים לילות כבימים, אף בסוכה חייבין לישב בה לילות כימים. מתני' ערבה שבעה כיצד יום שביעי כו'. ערבה בשביעי מאי טעמא וחה שבת. אמר ר' וחנן כדי לפרסמה שהיא ן התורה כו', ופשוטה יא. ואסיקנא אמרי יון דאפיקתיה מראשון אוקמה אשביעי. ואקשינן י הכי שערבה מן התורה יא שהוא ביום שביעי ישלת, תדחה שבת אצל ני [ארץ] ישראל דידעי קביעא דירחא, ויודעים שבודאי היום יום שביעי של חג הוא, והנה ר' בין וכל נחותי מערבא מרי איקלע יום שביעי של חג בשבת, ולא נטלו ביום ערבה, ועלתה קשיא. ושני רב יוסף, יון דלא אשכחן דכתיב קיחה בערבה בפירוש, י בהלכה מפורש מצות רבה, ודלמא בזקיפה יא, וקיום מצוותה זקיפה, ולפיכך לא וצרכנו לנטילת ערבה, הלכך לא דחי נטילתה שבת. ומותיב אביי ממתני' קתני לולב וערבה, מה ולב בנטילה אף ערבה נטילה. ומשני לא הא כדאיתה והא כדאיתה, ולב בנטילה וערבה זקיפה. ואסיקנא אמר ר' לעזר הא דתנן אותו יום היו מקיפין את מזבח שבעה פעמים, לולב. ומותבינן מיהא תניא לולב דוחה את שבת בתחלתו וערבה סופה, פעם אחת חל ביעי של ערבה להיות שבת, והביאו מורביות ול ערבה מערב שבת הניחום בלשכה כו', עד שמטום [מ]תחת האבנים הביאום וזקפום בצידי מזבח לפי שאין ביתוסין ודים שחיבוט ערבה וחה את השבת. והא יבוט דבי נטילה הוא, אמאי אמרת בזקיפה. רקינן לעולם יום שביעי ל ערבה מן התורה, ל מילתא דאנן בני וצה לארץ לא דחינן יה אינהו נמי בני ארץ שראל לא דחו ליה. איני, א לולב שחל להיות ם טוב ראשון בשבת דלדידהו דחי.

מסורת הש"ס

א) [לקמן מה.], ב) רש"ל, ג) [ברכות יב.], ד) [לקמן מה.], ה) [תוספ' רפ"ג], ו) [ויקרא כג], ז) דירחא לדידהו כו' הל"א ס' כשפי תורות הס"ד ומה"ד ללדינן כו' ועיין לקמן,

◆

תורה אור השלם

1. וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תֵּשְׁבוּ יוֹמָם וָלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמֶרֶת יְיָ וְלֹא תָמוּתוּ כִּי כֵן צֻוֵּיתִי: ויקרא ח לה

◆

מוסף רש"י

בערבה. לאחר זקיפת מורביות מוקפות למזבח, מקיפין בפסיעות סביב למזבח חריות של ערבה בידיהם פעם אחת בכל יום ושבע לאותו יום, דהכי גמירי לה (סדור רש"י סי' רכה).